

УДК 347.412

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.6.03>**Наталія Давидова,***orcid.org/0000-0002-2362-3724*

докт. юрид. наук, професор,

провідний науковий співробітник відділу проблем приватного права

Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва

імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН SAAS (SOFTWARE AS A SERVICE)

Стаття присвячена цивільно-правовому аналізу відносин, які виникають в моделі SaaS (Software as a Service). Інформація є всепроникаючим, всеохоплюючим поняттям, значення якого зростає у зв'язку з цифровізацією суспільства. Надання інформаційних послуг є поширеним у правовому полі явищем, яке може існувати в двох формах: як окремі цивільно-правовий договір про надання інформаційних послуг, який розглядається як підвид загального договору про надання послуг; як структурний елемент численних інших видів цивільно-правових. Усе більшого попиту в інформаційному світі набирає використання хмарних технологій та SaaS як однієї з форм хмарних обчислень, при якій користувачам надається дистанційний доступ до програмного забезпечення. Законодавство не містить спеціальних правових норм, які враховували б темпи розвитку ІТ, що створює проблему недостатньої правової визначеності. Суб'єкти правовідносин намагаються заповнити прогалини за рахунок елементів поіменованих договірних конструкцій в ЦК України, користуючись принципом свободи договору з урахуванням імперативних норм цивільного законодавства. У статті розглядаються різні варіанти юридичної кваліфікації відносин, які виникають у разі використання програмного забезпечення як послуги. Правове оформлення відносин SaaS може відбуватися в різні способи: як договір найму (оренди) програмно-апаратного комплексу; як договір найму (оренди) комп'ютерної програми (примірника твору); як договір зберігання інформації; ліцензійний договір; як договір про надання інформаційних послуг; як змішаний договір. Найбільш складним є теоретико-правове відмежування та обґрунтування вибору між ліцензійним договором та договором про надання інформаційних послуг для врегулювання договірних відносин SaaS. Правове оформлення вказаних суспільних відносин зазвичай на практиці відбувається за допомогою ліцензійного договору, але такий підхід викликає сумнів з ряду причин. Зроблено висновок, що модель SaaS є нетиповим змішаним цивільно-правовим договором, що містить елементи ліцензійного договору та надання інформаційних послуг.

Ключові слова: інформація, інформаційна послуга, хмарні технології, програмне забезпечення, надання послуги.

Постановка проблеми. Сучасний стан постіндустріального розвитку важко собі уявити без розвитку інноваційних технологій та сфери надання інформаційних послуг. Суспільство XXI століття характеризується як інформаційне суспільство, тобто суспільство, яке засноване на інформації, де інформація, знання та технологічні системи, які детермінують інформаційну революцію, виступають основними [1, с. 84]. Динамічний розвиток інформаційної сфери, збільшення ролі і значення інформації як необхідної умови життєдіяльності людини в епоху інформаційного суспільства, поява таких нових договірних конструкцій, як SaaS (програмне забезпечення як послуга), SLA (договір про рівень обслуговування), зумовлює потребу цивільно-правової квалі-

фікації та дослідження регулювання цих відносин. Цивільне право не може стояти осторонь від цих процесів і здійснює активний вплив на регулювання суспільних відносин зі збереження, обробки, надання, отримання та поширення інформації. Важливим є визначення напрямів цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання інформаційних послуг у контексті оновлення цивільного законодавства України.

Стан дослідження. Спеціальні наукові дослідження, що стосувалися цивільно-правового регулювання відносин з надання інформаційних послуг, здійснили такі українські та іноземні вчені, як: В.І. Борисова, Ю.П. Бурило, Б.М. Гоголь, О.В. Кохановська, А.О. Кодинець, О.О. Кулініч, В.В. Нахратов, О.В. Сібільова, Н.В. Федорченко, Г.Ю. Шар-

кова, І.Р. Шишка. Крім того, договірні відносини в інформаційній сфері та інтелектуальній власності досліджувалися в роботах О.П. Орлюк, О.А. Підпригори, Є.О. Харитонова, О.І. Харитонові та інших науковців.

Метою статті є науково-практичний аналіз цивільно-правової кваліфікації інформаційних відносин, які виникають у моделі SaaS (Software as a Service).

Вклад основного матеріалу. Інформаційні послуги можуть надаватися в рамках консультування з податкового, бухгалтерського обліку, з працевлаштування, професійної орієнтації, юридичних питань діяльності і т. д. Поширені на практиці договори з надання консультаційних (консалтингових) послуг, аудиторських послуг, маркетингових послуг, договори про проведення інформаційних послуг, у тому числі патентних, пошуків. Проведення наукових досліджень обов'язково містить в собі такий елемент, як надання інформаційних послуг. Майже неможливо віднайти цивільно-правовий договір, в якому не було б елемента надання інформаційних послуг. Навіть договори про надання готельних, фінансових, бухгалтерських, освітніх, аудиторських, рекламних, правових, детективних послуг, послуг сурогатного материнства, послуг із забезпеченням реєстрації юридичних осіб неминуче включають права та обов'язки контрагентів з інформаційних послуг.

Слово «інформація» у різних відмінках 123 рази трапляється у чинній редакції ЦК України [2]. На першому місці за значимістю стоїть ст. 177 ЦК України, яка відносить інформацію до об'єктів цивільних прав поряд із речами, грошима, цінними паперами, майном, майновими правами, результатами робіт, послуг, результатами інтелектуальної творчої діяльності та іншими матеріальними і нематеріальними благами. Процес рекодифікації ЦК України торкнувся також питання інформації як об'єкта цивільних прав. На думку авторського колективу Концепції оновлення ЦК України, положення ЦК щодо об'єктів цивільних прав слід розширити, зважаючи на розвиток цивільного обороту та появу в ньому невідомих на момент створення ЦК об'єктів. Передусім йдеться про такі об'єкти: інформаційні продукти, інформаційні ресурси, інформаційні системи тощо; об'єкти прав, що створюються та знаходяться у мережі «Інтернет»; криптовалюта; персональні дані, інформація про особу; автономні роботи, штучний інтелект, цифровий контент тощо [3, с. 10]. Як видно із наведеного переліку нових об'єктів, усі вони стосуються того чи іншого аспекту інформа-

ції, що ще раз свідчить про всепроникаючий характер цього поняття.

Інформації присвячено окрему ст. 200 ЦК України «Інформація», яка була трансформована впродовж існування кодексу. Частина 1 ст. 200 ЦК України в редакції на дату набрання чинності ЦК України (на 01.01.2004 р.) передбачала, що інформацією є документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі. Законом України від 13.02.2011 року були внесені зміни до цієї норми; згідно з чинною редакцією статті інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Якщо порівняти попередню та поточну редакцію норми, видно, що єдиною спільною ознакою є прив'язка поняття інформації до відомостей. Необхідність внесення вказаних змін була зумовлена стрімким розвитком ІТ-технологій, сучасними умовами «цифровізації» економіки, зменшенням кількості документованих відомостей про події та явища порівняно зі зберіганням відомостей та/або даних в електронній формі. Усе це засвідчувало необхідність внесення змін до нормативно-правових актів, що містять легальне визначення інформації, яке б відповідало потребам сьогодення і відображало напрям цифровізації сучасного життя суспільства.

Має місце термінологічне різноманіття назв договорів, що тією чи іншою мірою стосуються інформації: договори у сфері створення та набуття прав на інформацію, договори щодо надання чи передачі інформаційних прав, договори про передачу прав на інформацію. У межах цивілістичної науки договір про створення інформації та надання інформаційних прав контрагенту отримав узагальнюючу назву договір про надання інформаційних послуг. Окремими його різновидами є договори консалтингу, договір про проведення маркетингових досліджень, договір про проведення інформаційних пошуків та патентних пошуків тощо [4, с. 322].

Сібільова О.В. розглядає інформаційні послуги у двох значеннях: 1) інформаційні послуги в широкому значенні, що включають у себе різноманітні дії виконавця зі створення, отримання, пошуку, обробки, систематизації, передачі, поширення, охорони тощо інформації за завданням замовника з метою задоволення його різноманітних потреб інформаційного характеру; 2) інформаційні послуги у вузькому значенні як дії щодо забезпечення користувача інформацією, що

мають нематеріальний характер, створюють певний корисний ефект немайнового характеру та спрямовані на досягнення результату, що не має уречевленого вигляду та задовольняє інформаційні потреби користувача [5, с. 7]. На нашу думку, такий поділ має сумнівне значення з огляду на те, що провести демаркаційну лінію між двома наведеними видами послуг не завжди є можливим. Більшість інформаційних послуг задовольняє потребу інформаційного характеру та створює корисний ефект немайнового характеру, тобто одночасно може бути віднесена до обох наведених видів послуг. Доцільнішим є поділ інформаційних послуг на дві групи: (1) як окремий предмет цивільно-правовий договір (договору про надання інформаційних послуг), зокрема договір про послуги з проведення експертного дослідження, договір про надання консультативного висновку; (2) як структурний елемент предмета численних інших видів цивільно-правових договорів, зокрема договору купівлі-продажу, перевезення, страхування.

Все більшого попиту в інформаційному світі набирає використання хмарних технологій (англ. cloud storage), коли споживач інформаційної послуги отримує доступ до даних за допомогою веб-браузера, використовуючи будь-який комп'ютер чи інший пристрій, підключений до мережі Інтернет, і перебуваючи в будь-якій точці земної кулі. Оскільки хмарні технології орієнтовані на надання послуги за допомогою мережі, його розвиток пов'язаний з розвитком Інтернету. Перші компанії, які пропонували програмне забезпечення як послугу, з'явилися в західних країнах в 1997-1999 роках, а абревіатура SaaS отримала широке застосування з 2001 року. Вказана технологія використовується не тільки у сфері автоматизації бізнес-процесів, але й в освітніх цілях (4 %), забезпечення урядових цілей (7 %), військових цілей та національної безпеки (3 %) тощо [6, с. 940]. Виділяють такі хмарні сервіси: SaaS (Software as a Service) – «програмне забезпечення як сервіс», PaaS (Platform as a Service) – «платформа як сервіс», IaaS (Infrastructure as a Service) – «інфраструктура як сервіс», DaaS (Desktop as a Service) – «віртуальне робоче місце як сервіс». Поширеним та усталеним в англосовітньому світі видом договору про надання інформаційних послуг є договір SaaS, технічна сутність якого зводиться до розгортання та реалізації програмного забезпечення, при якому провайдер розробляє додаток чи прикладну програму (англ. application), ліцензує його, управляє ним і надає споживачам (бізнес-клієнтам) доступ до програмного забезпе-

чення, розміщеного на віддаленому сервері через мережу Інтернет. SaaS є поєднанням програмного забезпечення та послуги віддаленого доступу до нього. Зберігання інформації в цифровому вигляді на хмарі (сервері, який знаходиться поза фізичним контролем власника інформації) є правовідносинами, які вимагають цивільно-правової кваліфікації та відповідного врегулювання.

Як приклад SaaS, досвід користування яким був у більшості фізичних осіб, можна назвати сервіси Google: електронна пошта Gmail; онлайн-календар Google Calendar; хмарне сховище Google Disk; онлайн-офіс Google Docs (Word, Excel, PowerPoint); Google Sites для створення сайтів; Youtube для збереження та перегляду відеофайлів і т. д. Популярними світовими хмарними сервісами також є DropBox, Microsoft OneDrive, iCloud, які надають на безоплатній чи платній основі послугу дистанційного збереження цифрової інформації у «хмарі», що з погляду користувача є єдиним віртуальним сервером. Одним із різновидів договорів з надання інформаційних послуг є договір про віртуальне збереження цифрової інформації.

Цифровізація суспільства загалом та бізнесу зокрема спричинили відмову від застарілої моделі встановлення програмного забезпечення на комп'ютерне устаткування замовника. Модель SaaS є одночасно альтернативою локальній інсталяції програмного забезпечення на устаткуванні користувача. Постачальник Software as a Service надає клієнтові дистанційну реалізацію бізнес-функцій, функціонала бізнес-додатків, вирішує питання інтеграції свого сервісу в ІТ-систему споживача, бере на себе всі функції з розвитку і підтримки рішень і забезпечення їх масштабування. До переваг договору SaaS належать такі: мінімізація витрат порівняно зі схемою купівлі серверного обладнання, програмного забезпечення та утримання обслуговуючого персоналу; краще розподілення ресурсів на інші стратегічні цілі компанії-користувача; можливість швидко масштабувати бізнес у зв'язку з архітектурою, яка включає багато користувачів; можливість світового аутсорсінгу, глобальна доступність без прив'язки до місця розташування серверу [7, с. 389]. До недоліків договірної моделі SaaS порівняно з популярним у минулому встановленням програми на комп'ютер клієнта належать побоювання витоку інформації та комерційних даних, що виводяться за межі своєї мережі на віддалений сервіс; вимога ліцензійного програмного забезпечення (наприклад, операційної системи); неякісне функціонування каналів

передачі даних [8]. Договір SaaS як підписка на доступ до програмного забезпечення повинен містити умови про те, хто є зберігачем інформації, яка особиста інформація зберігається, порядок повідомлення користувача про витік даних, відмова від зобов'язань. Інформаційно-комунікаційні технології як ключова ознака інформаційного суспільства не тільки поліпшили стан справ в усіх сферах суспільного життя, а й надали можливість недобросовісним особам використовувати ці технології в протиправних цілях (так, кількість кіберзлочинів стрімко зростає, витік даних про користувачів Фейсбук неправомірно використовувався навіть у виборчих компаніях) [9, с. 32]. Користувачі за договором SaaS теж є потенційними потерпілими від несанкціонованого поширення конфіденційної або приватної інформації, яка зберігається на віддаленому сервері.

Український ринок SaaS наразі не є розвиненим, має незначну пропозицію зацікавленим споживачам продуктів, але інтенсивно набирає обертів, а тому потребує правової кваліфікації. Юридична сутність цього нетипового договору може бути розкрита через такі компоненти: надання інформаційної послуги, послуги зберігання, надання невиключної ліцензії, надання технічно-консультативної підтримки.

Законодавство не містить спеціальних правових норм, які враховували би темпи розвитку ІТ, що створює проблему недостатньої правової визначеності. Суб'єкти правовідносин намагаються заповнити прогалини за рахунок елементів поіменованих договірних конструкцій в ЦК України, користуючись принципом свободи договору з урахуванням імперативних норм цивільного законодавства. Юридичне оформлення відносин із SaaS може відбуватися в різні способи: договір найму (оренди) програмно-апаратного комплексу; договір найму (оренди) комп'ютерної програми (примірника твору); договір зберігання інформації; ліцензійний договір, договір про надання послуг, змішаний договір. Проведемо цивільно-правовий аналіз кожного з підходів.

У договорі оренди програмно-апаратного комплексу про «оренду» можна говорити лише в економічному розумінні – як про платне користування чужим майном, але не як про правову категорію. З точки зору українського законодавства хмарний сервіс являє собою інформаційну систему, яка включає сукупність технічних засобів, інформацію та програмне забезпечення, що відповідає за обробку даних. Головною проблемою застосування до вказаних відносин конструкції договору найму (оренди)

є те, що ЦК України відносить до предмета договору найму лише неспоживну річ, тобто ту, яка визначена індивідуальними ознаками і яка зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому використанні (ч. 1 ст. 760 ЦК України). Сукупність серверів, яка використовується для хмарного сервісу, не може бути індивідуалізовано, програмне забезпечення також не є неспоживною індивідуально визначеною річчю. Більш того, одним і тим самим сервером можуть одночасно користуватися десятки тисяч клієнтів, що робить технічно та юридично неможливим виокремити предмет договору для кожного з них. Договір оренди програмно-апаратного комплексу може бути визнаний нікчемним, оскільки суперечить вимогам норм ЦК України.

Крім того, конструкція договору оренди програмно-апаратного комплексу не може бути поширена на відносини SaaS, тому що речово-правові способи захисту (наприклад, виндикаційний позов) непридатні для цифрового середовища, оскільки технічно та фізично неможливо вимагати витребування віддаленого сервера з чужого незаконного володіння.

Ще одним аргументом на користь позиції неможливості поширення норм про договір оренди на відносини SaaS полягає в тому, що один з варіантів плати за SaaS є принцип «pay-as-you-go», тобто оплата відбувається тільки за фактичне користування хмарою, що не характерно для договору оренди. Причиною помилкової юридичної кваліфікації SaaS як договору оренди слугує також неправильний переклад терміна «програма в оренду», що подекуди трапляється [10].

Другий підхід розглядає SaaS як договір здавання в найм (оренду) комп'ютерної програми. Не всі об'єкти цивільних прав, зазначені в ст. 177 ЦК України, належать до оборотоздатних об'єктів, тобто таких, що можуть відчужуватися або передаватися в тимчасове володіння та користування. Предметом правочину щодо програмного продукту як об'єкта авторського права є або майнове авторське право на використання комп'ютерної програми, або право власності на матеріальний носій, що містить його копію. У силу своєї юридичної суті та нематеріальної природи результати інтелектуальної діяльності майже непридатні до самостійної участі в цивільно-правовому обороті. Незважаючи на те, що законодавець розширив предмет договорів купівлі-продажу, найму (оренди) та дарування за рахунок включення в них не тільки речей, але й майнових прав, майнові права інтелектуальної власності не можуть бути предметом цих

договорів через спеціальне договірне регулювання в ЦК України.

Третій підхід до розуміння правової природи SaaS – це ототожнення SaaS із договором зберігання інформації, який передбачає використання обчислювальних можливостей провайдера для зберігання файлів користувачів. Відносини зберігання є елементом SaaS, але не охоплюють всіх аспектів цього комплексного явища. Згідно з класичним договором зберігання одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути її поклажодавцеві у схоронності (ст. 936 ЦК України). Договір зберігання в розумінні глави 66 ЦК України обмежує об'єкт договору зберігання лише речами, тобто предметами матеріального світу, натомість у моделі SaaS йдеться про віртуальне зберігання цифрової інформації.

Найбільш складним є теоретико-правове відмежування та обґрунтування вибору між ліцензійним договором та договором про надання інформаційних послуг для врегулювання договірних відносин SaaS. Правове оформлення вказаних суспільних відносин зазвичай на практиці відбувається за допомогою ліцензійного договору, але такий підхід викликає сумнів з ряду причин, насамперед тому, що велику частку наведених суспільних відносин займає саме надання провайдером інформаційних послуг замовнику. По-друге, SaaS не є традиційною ліцензійною угодою, як у разі купівлі примірника програми, що встановлюється на жорсткий диск комп'ютера користувача. Доцільніше кваліфікувати SaaS як підписку на доступ до програмного забезпечення. По-третє, питання якості комп'ютерної програми врегулюється договором про надання послуг і не може бути врегульовано в межах ліцензійного договору, оскільки предметом ліцензії є дозвіл (невиключне право), який не має властивостей речі чи послуги, тому не може бути оцінений за критерієм якості. ЦК України не містить загальних вимог до якості у договорах про надання послуг, однак не забороняє сторонам встановлювати параметри якості та відповідальність за їх недотримання.

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 433 ЦК України та п. 3 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» в редакції від 11.07.2001 року [11] комп'ютерні програми віднесені до об'єктів авторського права. Використання об'єкта авторського права врегулюється зазвичай ліцензійним договором (гл. 75 ЦК України). Більшість способів використання об'єктів авторського права за ліцензійним договором передбачає наяв-

ність екземпляра твору, наприклад цифрової копії програмного забезпечення, яке зберігається на пристрої користувача. У договірній моделі SaaS програмний код знаходиться у віртуальному середовищі, а користувач має лише доступ без можливості завантажити, скопіювати чи поширити програму. Іншими словами, користувач отримує комплекс послуг, які включають створення, редагування, збереження, передачу, поширення даних. За своєю юридичною суттю ці відносини є відносинами з надання інформаційних послуг, послуг з технічно-консультативної підтримки.

Розглянемо можливість юридичної кваліфікації SaaS як договору про надання послуг та з'ясуємо, які саме послуги надаються в цих відносинах. Згідно з ч. 1 ст. 901 ЦК України за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором. Тобто предметом договору про надання послуг є дії виконавця. Діями виконавця в договірній моделі SaaS є дії із забезпечення доступу до віддаленого сервера.

На користь підходу щодо юридичної кваліфікації SaaS як договору про надання послуг свідчить те, що оплата стягується за фактично спожитий обсяг послуг (наприклад, за користування програмним продуктом протягом року доступом до 5 робочих місць – акаунтів користувачів). Згідно зі ст. 903 ЦК України «замовник зобов'язаний оплатити надану йому послугу в розмірі, у строки та в порядку, що встановлені договором». Це означає плату за фактично використані обчислювальні можливості «хмарних» сервісів (обсяг пам'яті, кількість користувачів та інші параметри).

Усі галузі права перебувають в органічній єдності, будь-яке явище, процес чи договір потребують комплексного міжгалузевого правового аналізу. Податкове право істотно впливає на практику застосування цивільного права, насамперед у корегуванні вибору тієї чи іншої договірної моделі залежно від фінансових, бухгалтерських та податкових наслідків зробленого вибору [12]. Пунктом 26 1 підрозділу 2 розділу ХХ Податкового кодексу України визначено, що тимчасово, з 1 січня 2013 року до 1 січня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання програмної продукції, а також операції з програмною продукцією, плата за які

не вважається роялті згідно з абзацами другим – сьомим підпункту 14.1.225 пункту 14.1 статті 14 розділу I Податкового кодексу України.

Державна фіскальна служба України роз'яснила [13], що пільга зі сплати податку на додану вартість надається постачальнику програмного забезпечення, тільки якщо споживач після отримання доступу до контенту, інтернет-сайту чи онлайн-сервісу отримує копію програмного продукту, тобто укладе ліцензійний договір. Юридичні особи – розробники програмного забезпечення штучно змінюють назву договорів для отримання вказаної податкової пільги і уникають формулювань про надання послуг. Натомість використовують конструкцію договору зі створення та поставки програмної продукції або ліцензійного договору, саме тому в українській юридичній практиці з'явився дивний договір про поставку SaaS.

На практиці трапляються договори на розробку програмного забезпечення, які також помилково називаються як договір зі створення та поставки програмної продукції. Предметом поставки є речі матеріального світу, а не права інтелектуальної власності у вигляді програмного коду. Причиною для такого завуальованого формулювання назви є наведені податкові пільги для ІТ компаній по договорах поставки.

Найбільш оптимальною договірною конструкцією для врегулювання суспільних відносин SaaS в українському правовому середовищі є договір про надання послуг, у тому числі інформаційних послуг доступу до онлайн-сервісу. Саме цей договір відповідає суті, характеру відносин, обсягу прав та обов'язків постачальника та користувача. SaaS договори, так само як і інші договори зі споживачами, укладаються на підставі публічної оферти. Компанія розробляє і розміщає на своєму ресурсі розроблений договір, політику, правила користування, а клієнт шляхом оплати послуг та їх подальшого використання дає свою безумовну згоду з положеннями цих договорів. Модель SaaS є нетиповим змішаним цивільно-правовим договором, що може містити елементи ліцензійного договору та надання послуг (зокрема, інформаційних послуг). Це вимагає, щоб у договорі були узгоджені всі істотні умови обох видів договорів

Висновки

На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Надання інформаційних послуг є поширеним у правовому полі явищем, яке може існувати в двох формах: (1) як окре-

мий цивільно-правовий договір про надання інформаційних послуг, який розглядається як підвид загального договору про надання послуг (договір про послуги з проведення експертного дослідження, договір про надання консультативного висновку); (2) як структурний елемент численних інших видів цивільно-правових договорів (зокрема, договору купівлі-продажу, перевезення, страхування).

2. Відносини SaaS кваліфіковані нами як відносини з надання послуг (зокрема, інформаційних послуг) та повинні регулюватися нормами гл. 63 ЦК України. У зв'язку зі значним впливом податкового законодавства на юридичну практику сторони уникають укладання договору про надання інформаційних послуг, а натомість укладають ліцензійні договори, що істотно зменшує податковий тягар.

Список використаних джерел:

1. Політанський В. С. Поняття інформаційного суспільства: теоретико-правовий підхід. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 1 (88). С. 84 (77–86).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
3. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім "АртЕк". 2020. С. 10 (128 с.)
4. Кодинець А.О. Цивільно-правове регулювання зобов'язальних інформаційних відносин: монографія. Київ: Алерта, 2016. С. 322 (582 с.)
5. Сібільова О.В. Договори в сфері надання інформаційних послуг: дис. ... доктора філософії 081. Харків, 2020. С. 7 (254 с.)
6. Ercana T. Effective use of cloud computing in educational institutions. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2010. № 2. P. 940 (P. 938–942).
7. David C. Chou, Amy Y. Chou. Software as a service (SaaS) as an Outsourcing Model: an Economic Analysis. *Proc. SWDSI'08*. 2008. P. 389 (386 – 391).
8. Janssen, Marijn and Joha, Anton. Challenges for Adopting Cloud-Based Software as a Service (SaaS) in the Public Sector. 2011. *ECIS 2011. Proceedings*. 80. <https://core.ac.uk/download/pdf/301351498.pdf>
9. Вінник О. М. Правове забезпечення цифрової економіки та електронного бізнесу: монографія. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 212 с.
10. Боднарчук А. ПО для створення електронного корпоративного університета. *Управління персоналом*. 2013. № 1 (232).
11. Про авторське право і суміжні права: Закон України в редакції від 11.07.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.

12. Merezhkina M., Tsytsylyna T., Shiro S. (2020) Business Activities Using SAAS Technologies: Civil-Law and Tax Peculiarities. In: Kolmykova T., Kharchenko E. (eds) Digital Future Economic Growth, Social Adaptation, and Technological Perspectives. Lecture Notes in Networks and Systems, vol. 111. pp. 653-657.

13. Щодо окремих питань оподаткування ПДВ операцій з постачання програмної продукції: лист Державної фіскальної служби України від 16.05.2018 р. № 2183/6/99-99-15-03-02-15/ПК URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2183872-18#Text>. (дата звернення: 04.05.2021).

Nataliya Davydova. Civil law regulation SaaS (Software as a Service) information relations

The article is devoted to the civil law analysis of the relations that arise in the SaaS (Software as a Service) model. Information is an increasingly pervasive, all-encompassing concept, the importance of which grows with the digitalization of society. The provision of information services is a common phenomenon in the legal field, which can exist in two forms: as a separate civil contract for the provision of information services, which is considered a subtype of the general contract for the provision of services; as a structural element of many other types of civil law. The use of cloud technologies and SaaS as a form of cloud computing, in which users are given remote access to software, is gaining increasing demand in the information world. The legislation does not contain special legal norms that would take into account the pace of IT development, which creates a problem of insufficient legal certainty. The subjects of legal relations try to fill the gaps at the expense of the elements of the named contractual constructions in Civil Code of Ukraine, using the principle of freedom of contract, taking into account the imperative norms of civil law. The article considers various options for legal qualification of relations that arise when using software as a service. Legal registration of SaaS relations can take place in different ways: as a lease contract of software and hardware; as a lease contract of a computer program; as an information storage agreement; license agreement; as an agreement on the provision of information services; as a mixed contract. The most difficult is the theoretical and legal separation and justification of the choice between the license agreement and the agreement on the provision of information services to regulate the contractual relationship of SaaS. The legal registration of these social relations is usually in practice through a license agreement, but this approach is questionable for a number of reasons. It is concluded that the SaaS model is an atypical mixed civil law agreement that contains elements of a license agreement and the provision of information services.

Key words: information, information service, cloud technologies, software, provision of services.

